

T.C
KADİR HAS ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
FİLM VE DRAMA YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

**TENNESSEE WILLIAMS'IN
SÖYLENMEMİŞ BİR ŞEY ADLI OYUNUNDA
'CORNELIA' KARAKTERİNİN ÜÇ FARKLI
YORUM BAĞLAMINDA ÇALIŞMA SÜRECİ**

Yüksek Lisans Tezi

HÜLYA ÇABUK

İstanbul, 2009

T.C
KADİR HAS ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
FİLM VE DRAMA YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

**TENNESSEE WILLIAMS'IN
SÖYLENMEMİŞ BİR ŞEY ADLI OYUNUNDA
'CORNELIA' KARAKTERİNİN ÜÇ FARKLI
YORUM BAĞLAMINDA ÇALIŞMA SÜRECİ**

Yüksek Lisans Tezi

HÜLYA ÇABUK

Danışman: DOÇ. DR. ÇETİN SARIKARTAL

İstanbul, 2009

ÖNSÖZ

Öncelikle bu çalışmanın performans aşamasının neticelenmesindeki katkısından dolayı, birinci ve ikinci gösterimde bizimle çalışan Ece Aksel'e çok teşekkür ediyorum. Dramaturji ve performansa dair öğrettiği her şey için sevgili hocam Çetin Sarıkartal'a ve bir oyuncu adayı olarak ufkumu açan Müge Gürman'a teşekkür ederim. Oyunun kostüm ve aksesuarları için anneme, sabrı içinse aileme minnetarım.

Hülya ÇABUK

ÖZET

TENNESSEE WILLIAMS'IN SÖYLENMEMİŞ BİR ŞEY ADLI OYUNUNDA 'CORNELIA' KARAKTERİNİN ÜÇ FARKLI YORUM BAĞLAMINDA ÇALIŞMA SÜRECİ

Çabuk, Hülya

Film ve Drama Yüksek Lisans Programı

Danışman: Doç.Dr. Çetin Sarıkartal

2009, 43 sayfa

Bu çalışmada; Tennessee Williams'ın Söylenmemiş Bir Şey adlı oyununun performansa hazırlık ve gösterim süreci metin bağlamında ele alınmıştır. Metnin üç farklı yorumunun sahneye aktarılması sürecinde yaşanan deneyimin analizi ana izlek olarak belirlenmiştir. Oyunun seçiminden son gösterimine kadar olan çalışma sürecinin yaşanan deneyim bağlamında yorumlanması olarak nitelenebilecek çalışma performansa dayalıdır.

Anahtar Kelimeler: Dramaturji, Oyunculuk, Deneyim, Yönetmen, Söylenmemiş Bir Şey

ABSTRACT

THE PREPARATION PROCESS FOR THE CHARACTER 'CORNELIA'
IN TENNESSEE WILLIAMS'S PLAY SOMETHING UNSPOKEN IN
THE CONTEXTS OF THREE DIFFERENT INTERPRETATIONS

Çabuk, Hülya

MFA in Film and Drama

Supervisor: Dr. Çetin Sarıkartal

This study is based on an examination of the process of preparing for the performance and staging Tennessee Williams's play's *Something Unspoken*, in the context of the play-text. Three different interpretations of the text for stage performance also constitute the main line of narration of the study. The study could be seen as a reflective account of my performance in three staging processes of the play from the beginning to the end.

Keywords: Dramaturgy, Acting, Experience, Director, Something Unspoken

İÇİNDEKİLER

	Sayfa No.
ÖNSÖZ	i
ÖZET	ii
ABSTRACT	iii
İÇİNDEKİLER	iv
1.GİRİŞ	1
2.DRAMATURJİ ÇALIŞMASI	3
2.1. Metin Çözünlemesi.....	4
2.2. Karakter Çözümlemesi.....	12
2.2.1. Cornelia Karakterinin Çözümlemesi.....	12
2.3 Oyunun Yorumu.....	16
2.3.1. Oyunun Birinci Yorumu.....	16
2.3.2. Oyunun İkinci Yorumu.....	19
2.3.3. Oyunun Üçüncü Yorumu.....	20
3. UYGULAMA ÇALIŞMASI	21
3.1. Süreç Analizi; Deneyimim	22
4. SONUÇ	36
EKLER	39
KAYNAKÇA	43

GİRİŞ

Tennessee Williams, 20. yüzyılın başlarında, Amerika'nın güneyindeki Mississippi eyaletinde doğmuştur. Yazın hayatına da, doğduğu bu yüzyıl ve bu coğrafya damgasını vurmuştur. Yazar, oyunlarında temel olarak Güney'in toplumsal sorunlarının birey üzerindeki çelişkilerini ele alır. İkinci Dünya savaşı sonrasındaki önemli yazarlardan Arthur Miller'la adı genelde yan yana anılan Tennessee Williams, Miller'da da olduğu gibi, Amerika'da 19. yüzyılın sonlarında ortaya çıkmış olan 'Gerçekçilik Akımı'nı, oyunlarındaki sahne unsurlarında, süregelen bir tavır olarak benimsemiştir. Araştırmacılar, Williams'ın kendi yaşantısının, oyunlarında öncü bir izlek olduğu konusunda hemfikirlidir. Yalnızlık, kimsesizlik, mekânlara ve ilişkilere tutsak olmak, toplumsal baskı, dışlanmışlık, fiziksel güzelliğin ve sanatsal canlılığın yok edilmesi ise işlediği temalardan bazılarıdır. Bireyin, iç dünyası ve dış dünya arasındaki salınımını temel olarak yarattığı karakterler ve dramatik aksiyon kurgusu, Tennessee Williams'ı ölümsüzleştirmiştir.

Çalışmada ele alınacak olan, Söylenmemiş Bir Şey adlı oyun ise Williams'ın kısa oyunlarından biridir. 1953 yılında yazılmış olan oyun; daha sonra araştırmacılar tarafından 'Gizli Bahçe (Garden District)' teması altında, Geçen Yaz Birdenbire¹ adlı kısa oyunla birlikte değerlendirilmiştir. İki kısa oyunda da temel çatışma; karakterlerin iç dünyasının gerçekliği ile dış dünyanın gerçekliğinin uyumsuzluğu ve uyumsuzluğun karakterler üzerindeki etkisidir.

Söylenmemiş Bir Şey oyunundaki iki karakteri de, bu iç ve dış dünyanın farklılığına bağlı olarak süregelen ve bu farklılık sebebiyle değişemeyecek bir ilişki içinde tanırız.

İki ana karakterden biri; -Cornelia Scott- evin hanımefendisi, diğeri ise -Grace Lancaster- Cornelia'nın sekreteridir. On beş senedir birlikte yaşayan bu iki kadının bir gününe tanıklık ederiz. Oyun, Cornelia'nın malikanesinde, Amerika'nın güneyinde geçer ve Cornelia Scott'ın on dört yıldır çeşitli görevlerde hizmet verdiği ve üyesi olduğu 'Kız Kardeşler Birliği'nin, başpazlık seçiminin yapılacağı evi araması ile

¹ Tennessee Williams, *Yağmur Gibi Söyle Bana (Geçen Yaz Birdenbire)*, Çeviren: Tomris Uyar, Nisan Yayınları, İstanbul, (1999), s. 69

başlar. Başpapazlığa adaydır, ancak seçimin yapıldığı yerde değil, malikanesindedir, seçimi telefon konuşmalarıyla takip eder. Aynı gün Grace'in bu eve gelişinin on beşinci yılıdır. Cornelia bunu kutlamak için hazırlık yapmıştır ve on beş yıldır aralarında söylenmeyen şeylerin konuşulmasını istemektedir. Grace ise konuşmaktan kaçır, aralarındaki farktan bahseder ve on beş yıldır duvara dönüşen sessizliği kendisinin bozamayacağını söyler. Cornelia'nın seçimi kaybettiğini haber aldığı telefon konuşması ile oyun son bulur.

Bu çalışma; yukarıda kısaca özetini anlattığım oyunun performansa hazırlık ve performans sürecinde, bir oyuncu olarak yaşadığım deneyimin aktarılması üzerinedir. Yönetmen ve iki oyuncunun metni incelemesi ile başlayan süreç, uzun süren bir dramaturji çalışmasıyla devam etmiştir. Öncelikle oyun pek çok kez okunmuş, herhangi bir yoruma hemen teslim olmaktan kaçınılarak, metinde olanı anlama üzerine gidilmiştir. İki karakter arasında 'söylenmemiş şeyler' in ne olduğu ve yazar tarafından 'gizemli bir gerilim' olarak tanımlanan gerilime neyin sebep olabileceği soruları dramaturji çalışmasının ana izleğini oluşturmuştur. Uygulamayla birlikte yürütülen metin analizi sürecinde, yönetmenin oyuna ilişkin yorumu oyuncular tarafından da değerlendirilmiş, yönetmen izleyiciye anlatmak istediğini "oyunun cümlesi" olarak oyunculara aktarmıştır. Yapılan dramaturji çalışması bağlamında, uygulamada üzerinde titizlikle durulan konu, oyundaki anların sahne üzerinde yaşatılması olmuştur. Bunu başarabilmek için iki karakterin arasındaki ilişki, metinde yazılından yola çıkılarak detaylı bir araştırma sonucu inşa edilmeye çalışılmıştır. Bu araştırma, karakterlerin sosyal ve ruhsal durumlarını metin bağlamında incelemeyi içerdiği gibi, yapılan doğaçlamalar ve uygulama çalışmalarını da içermektedir.

Bu çalışmada, performansa hazırlık ve performans süreci, bu süreçte yaşadığım deneyim üzerinden analiz edilecektir. Tek yönetmen, üç farklı dramaturji, üç farklı oyuncu, oyundaki iki karakter (Cornelia – Grace) ve oyunla kurduğum ilişki üzerinden yaşadığım deneyim...

DRAMATURJİ ÇALIŞMASI

2.1. Metin Çözümlemesi

Tennessee Williams'ın (1911–1983) Söylenmemiş Bir Şey (1953) adlı oyunu, Güney'li bir hanımefendi olan Cornelia Scott ile onun sekreteri Grace Lancaster'in ilişkisini konu alır. Oyun bir gün boyunca ve Cornelia Scott'ın malikanesinin oturma salonunda, tek mekanda geçmektedir. Bu iki kadının, bir tek gününe; o gün, o masanın başında yaşananlara tanık olarak onları; kendileri, birbirleri ve dış dünyayla olan ilişkileri üzerinden tanırız. Grace'in Cornelia'nın malikanesine gelişinin on beşinci yıl dönümü olan bu gün aynı zamanda, Cornelia'nın on dört yıldır üyesi olduğu ve çeşitli görevlerde hizmet verdiği kız kardeşler birliği derneğinin başpapazlık seçiminin yapılacağı gündür. Williams, karakterlere, iç ve dış dünyalarına ilişkin bu iki dönüm noktası niteliğindeki olayı aynı gün içerisinde ve iç içe yaşatarak, ilişkilerinin açmazını gözler önüne sermiştir.

Oyun; Cornelia Scott'ın, kız kardeşler birliği seçiminin yapılacağı evi aramasıyla başlar. Cornelia, kendi adına sekreteriymiş gibi konuşur. Konuşmasından kız kardeşler birliği toplantısına gitmeyeceği anlaşılır. Telefonu kapatacağı sırada Grace içeri girer, Cornelia bunu fark eder ve onu uyarırcasına elini kaldırır. Telefondaki kişiye Esmeralda Hawkins'in gelir gelmez kendisini aramasını rica ettiğini ekleyerek telefon konuşmasını bitirir. Esmeralda Hawkins, Cornelia'nın, seçilme yöntemi ile ilgili tutumunu toplantı salonuna, toplantı salonundaki gelişmeleri ise Cornelia'ya aktarmakla görevlendirilmiş olan kişidir. Cornelia'nın ajanı gibidir. Telefon konuşmaları aracılığıyla tanık olduğumuz Cornelia'nın Esmeralda'ya karşı olan tavrı, bu karakterin ilişki kurma biçimi üzerine bize önemli ipuçları verir. Cornelia'nın telefonu kapattıktan hemen sonra Grace'e kurduğu cümle, iki kadının arasındaki ilişkiyi bize oyunun başında tanıtır.

CORNELIA: *Görüyorsun ya, sekreterimin yerine geçtim bu sabah.*²

² Tennessee Williams, Yağmur Gibi Söyle Bana (Söylenmemiş Bir Şey), Çeviren: Tomris Uyar, Nisan Yayınları, İstanbul, (1999), s. 51

Grace bunun üzerine hemen postaya yönelir, Cornelia postaya da bakmıştır. Plakçıdan gelen katalogdan ‘lied’ koleksiyonlarını genişletmek için birkaç opera seçmesi işaretlemiş, masadaki vazoya da bir gül koymuştur. Bir şey için hazırlandığı bellidir. Grace ise postadakilerle ilgilenir, vazodaki gülü görmezden gelir. İki kadın arasında “tuhaf bir gerginlik” vardır. İkinci telefon konuşmasından Grace, Cornelia’nın kız kardeşler birliği toplantısına katılmadığını anlar ve toplantıya neden katılmadığını şaşırarak sorar kendisine.

GRACE: *Şey –Kız Kardeşler Birliği mi?*³

Grace’in ısrarla toplantıya neden gitmediğini sorması üzerine Cornelia iyice gerilir. Çünkü gitmemeyi uygun bulmuştur. Tanışmalarının on beşinci yılını kutlamak ve bu süre boyunca aralarında konuşulmamış olan şeylerin artık konuşulmasını istemektedir. Grace ise Cornelia’nın toplantıya katılmadığı için gergin olduğunu söyler sıklıkla.

GRACE: *Toplantıya gitseydin, sınırların böyle gerilmezdi Cornelia.*

CORNELIA: *Ne demek istiyorsun, anlamıyorum.*

Seçilmek istediğini bu sebeple de adaylığını koyduğunu söylediğinde ise Cornelia, soylu hanımefendi kimliğini, ona hatırlatırcasına konuşur.

CORNELIA: *“Seçilmek istemek” mi? “İstemek” de ne demek?*

GRACE: *Ne demek olacak ha,ha –adaylığını koymak- değil mi?*

CORNELIA: *Sen ne zaman benim bir şeye adaylığımı koyduğumu gördün Grace? Bir dernekte ya da kulüpte göreve gelmişsem, üyelerin bitip tükenmez üstelemeleri sonucu olmuştur bu (...)*⁴

³ Williams, s.53.

⁴ Williams, s.55.

Cornelia'nın ulaşılmaz kişiliği bu tutumunda kendini oldukça belli eder. O istemez, adaylığını koymaz, istendiği için, uyeler onu seçtiği için yönetici olmuştur ya da kilisedeki çeşitli görevleri üstlenmiştir. Başpapazlık seçiminde de tutumu aynıdır. Üstelik bu seçimde ona karşı bir akım geliştirilmiş, bu görevden kendisini uzak tutmak için küçük bir tertip düzenlenmiş, bir klik oluşturulmuştur. Seçimde başka biri aday gösterilir ve onaylanırsa hemen o an adını geri alınmasını tembihler Esmeralda'ya.

CORNELIA : (...) Başka biri aday gösterilip de onaylandığı anda, benim adım derhal geri alınmalıdır, hemen, hiç tartışmazsınız. (...) ⁵

Esmeralda'ya seçime karşı tutumunu, ters bir an olursa ne yapması gerektiğini, ayrıntılı bir şekilde anlattıktan sonra telefonu kapatır. Bu bölüme kadar iki kadın arasındaki konuşmaların daha çok, kız kardeşler birliği üzerinden yapıldığını görüyoruz. Bu bölümden sonra ise kendi iç dünyalarını ve aralarındaki ilişkiyi daha ayrıntılı biçimde anlama imkanı bulduğumuz olaylar dizisi başlıyor. Bir gece önce Grace'in, evin içinde sancıdan kıvranarak dolaştığını ve Cornelia'nın da bunun üzerine uyuyamadığını Cornelia'nın ağzından öğreniriz. Grace'in kendisinden katığının, konuşmak istemediğinin farkındadır, fakat bu onu yıldırmaz. Oyunun başından beri fark etmesini beklediği yıldönümü hediyesi olan gln sonunda dayanamayarak Grace'e gösterir.

CORNELIA: Gözünden kaçan bir şey yok mu canım?⁶

Cornelia, yıldönümü kutlaması için Grace'e tam on beş gl almıştır, çünkü onun, geldiği andan itibaren evini bir gl bahçesine çevirdiğini söyler. Ancak söz konusu on dört gl, Grace'in çalışma masasına koymuştur, ona sekreterlik konumunu hatırlatırcasına. Bunun zerine Grace de işverenine mi teşekkür etmesi gerektiğini sorar Cornelia'ya.

Cornelia bu on beş gl ona olan sevgisini göstermek için bir jest olarak Grace'e sunuyor. Bu jestinin karşısında Grace'in suskun kalması karşısında sinirleniyor. Oysa Grace için sessizlikten başka are yoktur. Çünkü aralarındaki sevgiye rağmen Cornelia, hanımefendi kimliğine, g ve iktidar hırsıyla sarılmış benliğine

⁵ Williams, s.57.

⁶ Williams, s.60.

hapsolmuştur. O, Grace’i on beş yıldır dostu olarak görmüş olsa da Grace açısından durum bu kadar basit değildir.

Grace’in bu eve ilk gelişini anlattığı bölümde Cornelia’nın ağzından dökülenler, Grace’e olan duygularını, sevginin de ötesinde bir “aşk hali”nde yaşadığını gösteriyor.

CORNELIA: *-Tam on beş yıl önce bu sabah, Kasım’ın altıncı günü, çok tatlı, incecik, suskun bir kız! –utangaç, ufak tefek, çekingen bir dul!- Seven Edgewater Yolu’na ilk adımını attı. Mevsim güzdü. Gülfidanlarını kırağıdan korumak için üzerlerine ölü yapraklar atıyordum, birdenbire toprak yoldan ayak sesleri duydum – hafif, tez, incecik ayak sesleri, güzün ortasında ansızın bahar bastırılmışçasına- ve başımı kaldırdım, bir de ne göreyim, bahar gerçekten gelivermiş! Öylesine incecik, ufak tefek biriydi ki beyaz bir şemsiyenin ipeğinden yapılmışçasına ışığı geçiriyordu bedeni!⁷*

Cornelia’nın bu duygusal betimlemesi, Grace’i güldürüyor. Çünkü alışık olduğu soylu hanımefendi tavrına zıt bir duygusallıkta konuşuyor Cornelia, Grace ona bu tavrı yakıştıramıyor. Grace’in bu tepkisini çok kırıcı bulan Cornelia, sadece sevgisine karşılık beklediğini söylüyor ve aralarında dile getirilmesi gereken şeylerin söylenmesi için baskı yapmaya başlıyor. Grace ise konuşmaktan kaçmak için salondan ayrılmak istiyor, Cornelia ayrılmasına izin vermiyor ve onun kendisinden kaçmaya çalıştığının ve onun tarafından geçiştirildiğinin ve yatıştırıldığının farkında olmasına rağmen söylenmemiş şeylerin söylenmesi konusunda kararlı davranıyor ve Grace’in korkak bakışlarına aldırmadan konuşacağını söylüyor. Tam bu sırada çalan telefon Grace için bir kaçış imkanı ancak Cornelia açmasına izin vermiyor, bunu üzerine Grace tüm bu baskının vermiş olduğu sıkışmışlıkla hıçkırıklara boğularak konuşmaya başlıyor.

⁷ Williams, s.61.

GRACE: *Söylenmemiş bir şey var diyorsun. Belki vardır. Bilmiyorum. Bildiğim, bazı şeylerin söylenmemiş kalmasının daha iyi olacağı. Ayrıca bir şey daha biliyorum, iki kişi arasında sessizlik uzun zamandır sürüp gitmişse, artık ikisinin de aşamayacağı bir duvara dönüşmüştür! Belki bizim aramızda da böyle bir duvar var. Aşılamayacak bir duvar. Belki sen yıkabilirsin onu. Ben yıkamayacağımı biliyorum. Kalkışamam bile.*⁸

Grace'in uzun tiradı iki kadının çıkışsız ilişkisine ayna tutuyor. Grace'in bahsettiği aşılamaz duvar bu çıkışsızlığın en önemli sebebi ve metindeki çok temel bir nokta. Cornelia'nın parasal ve sosyal konum olarak Grace'den üstün konumda olması ve tavırsal olarak da başka türlüsünü bilmediği için bu üstünlüğü hissettirmesi Grace'in kendi dünyasına hapsolmasına sebep olmuş. Cornelia onu kendi dünyası içinde görmek istese de, onunki güç, iktidar ve ihtişam tutsaklığında tek kişilik bir dünya. Dolayısıyla Grace'in bu dünya içinde sekreter konumundan farklı bir var oluşu söz konusu olamıyor. Cornelia mülk sahibi, Kız kardeşler birliğinin on dört yıldır aktif üyesi, sanatsal, siyasi, kültürel, hemen her konuda fikir danışılan, seçkin ve sosyal hayatı son derece faal olan bir karakter. Grace ise kendini unutulmuş bir şey olarak görüyor, aralarındaki bu sosyal konum farkı Grace'in baktığı yerden apaçık görünürken Cornelia tarafından görülüyor. Cornelia'nın hırslı ve ezici kişiliğine tutsak oluşu, bu farkı ve Grace'in unutulmuşluğunu fark etmesine engel olduğu için bu duvar, Grace tarafından aşılamaz. Söylenmemiş şeylerin, söylenmemiş kalmasını istemesinin de temel nedeni bu.

Williams'ın 1950 ve 1960 yıllarındaki oyunlarında Güney'in bastırılmış kadın karakterlerinin özelliklerinin bir kaçından yapacağım alıntı bu karakterleri tanımak adına yol gösterici olacaktır.

Williams'ın 1950 ve 1960'lardaki oyunlarında Güney'in

bastırılmış kadınları:

⁸ Williams, s.64.

(...)

3.Kendi özgür, bireysel ve bağımsız dünyalarını yaratmak için bocalarlar. Böylece eskiyle yeninin arasına sıkışıp kalırlar.

4.Güney’li kadınlar için erdemli ve namuslu olmak, dinsel ve toplumsal açıdan yegane önemli özellik olduğundan kadınlıklarını inkar etmişlerdir.(...)

5.Toplumun baskısız üzerinde hisseden bazı kadınlar da ezikliğin izlerini ömür boyu taşır ve bunu gelecek kuşaklara aktarırlar.(...)

7.Büyük baskılar altında aklını kaçırmış kadınlara da sıkça rastlanır.⁹

Grace’in sessizliğinin nedenini, Cornelia’nın baskısına dayanamayarak anlatmaya çalıştığı uzun konuşması, telefonun çalmasıyla kesilir. Evin dışındaki hayat, bir kez daha içeride yaşananlara müdahale etmiştir. Kız kardeşler birliği seçimleri Cornelia’nın umduğu gibi gelişmemektedir. Esmeralda, kendisine başpapaz yardımcısı olarak çalışıp çalışamayacağını sorar. Cornelia’nın cevabı ise onun ulaşılamaz kişiliğini bir kez daha bize göstermektedir.

CORNELİA: -Esmeralda! Dinle! ben BİRİNCİ DERECEDEN AŞAĞI GÖREV KABUL ETMEYECEĞİM!¹⁰

Corneli’ya göre bu görev, onun hakkıdır. O düzen insanıdır ve şimdiye kadar yapılması gerekenleri yapmıştır. İçinde bulunduğu sosyal düzende birinci derece görev ona yakışandır. Ancak düzen değişmektedir, kendi sınıfından olmayan insanlar saflarda belirmeye başlamış hatta iktidar için tehdit oluşturmaktadırlar. Bu seçim süreci

⁹ A. Didem Uslu, Amerikan Tiyatrosunda Düşler, 1. Basım, Dokuz Eylül Yayınları. İzmir, 2001, ss.258-259

¹⁰ Williams, s.65.

Cornelia'nın düzenin değişmeye başladığını anlamasına ve güvensizlik duymasına sebep olmuştur. Belki de güvенеbileceęi tek kişinin Grace olduğunu düşünmektedir.

Son telefonda önceki bölümde ilk tanıştıkları zamanı konuşmaya başlarlar. Gerginlik, yerini toparlama isteğine bırakmış gibidir. Cornelia, Grace'i ilk gördüğü zaman yanında hasta eşi Ralph vardır. Grace'in eski kocasına dair söylediği tek cümle, onların ilişkisinin Cornelia'nın gözünden nasıl gözüküğünü bize aktardığı gibi, Grace'e karşı daha o an bir sahiplenme - Ralph'ın yerine geçme- isteği duyduğunu düşündürür.

CORNELIA: *Ne yazık diye düşünmüştüm, bu güzelim incecik kızcağız sığınabileceği birini bulamamış, onu koruyabilecek birini!*¹¹

Ralph'in öldüğünü ortak dostları Clarabelle Drake'den öğrenen Cornelia, Grace'i hemen evine davet eder. Grace'in Cornelia'nın mektubundan bahsettiği bölümde onun da Cornelia'ya karşı hissettiklerini duyarız. Grace'in mektubu anlattığı bölümün metin çözümleme aşamasında iki açıdan oldukça önemli buldum. Birincisini şöyle özetleyebilirim; oyunun başından beri Cornelia'ya karşı sitemkar olan ve her fırsatta konuşmaktan kaçan Grace'in, Cornelia'nın ona attığı ilk davet mektubundan bahsederken daha yumuşak ve Cornelia'nın baskısıyla değil, kendi istediği için konuştuğunu görüyoruz. Mektubu “tatlı” olarak nitelendiriyor Grace. Çünkü Cornelia mektupta içinde bulunduğu durumu samimi bir şekilde yazmış Grace'e ve onun da içinde bulunduğu durumu anladığına inandırmış Grace'i. Bu ‘samimiyet ve açıklık’ta Grace'in Cornelia'yla kurduğu sevgi ilişkisini anlayabiliyoruz. Birkaç haftalığına gelip neden on beş sene kaldığı sorusuna da cevap bulabiliyoruz ya da on beş senedir Cornelia'dan beklediği ama göremedikçe susmasına, fark edilmedikçe aralarındaki duvarın günden gün örülmesine rağmen, bu ilişkinin nasıl devam ettiğine. Bu da mektubun ikinci önemli deşifre noktası oluyor.

¹¹ Williams, s.66.

GRACE: *Ne tatlı bir mektup yazmıştın bana, annenin ölümünden sonra nasıl yalnız kaldığını anlatıyordun, sarsıntıyı atlatana kadar gelip burada yanında kalmam için diretiyordun. Bir süre...eski ilişkilerden kaçmaya nasıl can attığımı anlıyor gibiydin.*¹²

Grace'in eve ilk geldiğinde konukluk sınırını aşmaktan korktuğunu ve gerçekten istendiğinden emin olmak ihtiyacı hissettiğini söylediğinde Cornelia'nın cevabı, onun bu ilişkiyi nasıl bir açmaz içinde yaşadığını anlamamızı sağladığı gibi, on beş sene öncesine giderek bu çıkışsız ilişkiyi başa sarma isteği üzerinden söylenmeyen şeyleri konuşmaya başlayabilecekleri umudunu taşıyor.

CORNELIA: *Ne kadar körmüşsün, seni burada sonsuza kadar alıkoymayı nasıl çılgınca istediğimi kavrayamamışsın!*¹³

Cornelia sonsuza kadar ve çılgınca istemiş Grace'i ancak; " alıkoymayı". Toplum içindeki saygınlığı ve herkes tarafından bilinen soylu hanımefendi kimliği, Cornelia'yı, bu çılgınca isteği iç dünyasında yaşarken, dış dünyaya karşı Grace'i, sekreteri olarak alıkoymaya zorunlu kılıyor. Öte yandan; seçkin bir soydan gelen, yaşadığı çevreye bağımlı ve tam da bu sebeple iktidar hırslının tutsağı olmuş bu kadın; toplum tarafından onaylanmak gibi bir ihtimali olmayan bu çılgınca istekle başa çıkmak zorunda. Bu durumun onu sosyal hayatında daha hırslı, Grace'e karşı da farkında olmasa da daha kırıcı kıldığını söylemek mümkün.

Oyunun finalinde telefon altıncı ve son kez çalıyor. Yukarıda bahsettiğim gibi; on beş sene öncesine giderek bu çıkışsız ilişkiyi başa sarma isteği üzerinden söylenmeyen şeyleri konuşmaya başlayabilecekleri bir anda çalan telefon bu konuşmayı başlamadan bitiriyor. Cornelia başpapazlık seçimini kaybettiği haberini alıyor ve sekreterine istifa mektubunu yazdırmak üzere telefonu kapatıyor. Cornelia yeniden hanımefendi kimliğine bürünmüş gibi gözükse de seçimi kaybetmesi, ilişkilerindeki dengeleri değiştirebilecek bir sürecin başlamasına da imkan veriyor.

¹² Williams, s.67

¹³ Williams, s.67

2.2. Karakter Çözümlemesi

Oyunun iki ana karakteri Cornelia Scott ve Grace Lancaster'dir. Cornelia, Kız Kardeşler Birliği seçimlerindeki gelişmeleri toplantı salonunda bulunan Esmeralda Hawkins'ten telefon konuşması aracılığıyla alır. Esmeralda, Cornelia için bir nevi ajanlık yapmaktadır. Tabi bu görevi Cornelia'nın talimatları, yönlendirmeleri ve küçümseyen tutumu altında gerçekleştirir. Evin hizmetçisi Lucinda ise oyunun geçtiği gün evde değildir. Cornelia'nın yorumuyla zencilerin 'tantanalı' gömme törenine gitmiştir. Grace'in eski kocası Ralph da oyunda adı geçen diğer bir kişidir.

2.2.1. Cornelia Karakterinin Çözümlemesi

Miss Cornelia Scott, 60 yaşlarında zengin, güneyli bir bakire.

Cornelia Scott'ın karakterine yönelik metindeki en belirleyici özelliğin "soylu hanımefendi" kimliği olduğunu görüyoruz. Kral Eral'ün soyundan geldiğini kendi ağzından duyduğumuz Cornelia Scott, zengin, seçkin ve birçok konuda özellikle fikir danışılan biri. Seçkin bir soydan geldiğini bildiğimiz bu kadının nasıl bir düzen içinde yaşadığını ve bunun karakterine olan etkilerini tespit etmek önemli. Oldukça keskin bir güç ve iktidar hırsına sahip olan bu karakteri oynatabilmek için onun açmazlarını ve bu açmazların neden farkına varamadığını anlamaya çalışarak analize başlayacağım.

Güney'in muhafazakar ve feodal yapısı içinde yetişmiş biri Cornelia. Seçkin ve zengin bir aileden gelmiş, dolayısıyla soyluluk ve gösterişle inşa olmuş bir yapıya sahip. Belli bir sınıfa mensup ve sadece bu sınıfın varlığını kabul ediyor çünkü başka türlü bir varoluşu bilmiyor. Demokrat olmadığını söylüyor, zencileri küçümsüyor, birliğin yeni üyelerini "birtakım kadınlar" diyerek kendi sınıfının dışında görüyor ve birliğin ön sıralarında boy göstermelerini utanç verici buluyor. İçine doğduğu ve tek bildiği düzen, –dolayısıyla bir bakıma tutsağı da olduğu- doğal olarak onun için sürdürülmesi gereken tek düzen. Bu sebeple düzendeki en küçük değişiklikten;

CORNELIA: *Ne, şerbet mi? Bisküvi yok muydu? Ne değişiklik bu böyle! Ne korkunç bir sapma! Serseme döndüm doğrusu! Ha ha ha!...* ¹⁴

En büyüğüne ;

CORNELIA: MRS.HORNSBY, ha? Orta malı her zaman geçerli oluyor değil mi? Teşekkürler Esmeralda, hoşça kal. ¹⁵

Bütün değişimler Cornelia için sarsıcı ve sersemletici bir etki yapıyor. Anlam veremediği içinse kendince gerekçelendirmeler yapıyor ancak bu, onu daha hırslı ve kibirli kılıyor. Öte yandan ataerkil bir düzen içinde hiç evlenmeden yaşamış bir kadın. Erkek egemenliği altına girmemiş, bu egemenliğe bizzat kendisi sahip olmuş. Grace'i ilk gördüğünde söylediklerine bakalım;

CORNELIA: *Ne yazık diye düşünmüştüm, bu güzelim incecik kızcağz sığınabileceği birini bulamamış, onu koruyabilecek birini!* ¹⁶

Cornelia, bunu söylerken tabi ki başka bir erkeği kastetmiyordu, Grace'in sığınacağı, onu koruyacak olan kendisiydi. Çünkü Grace'in hasta kocasının aksine Cornelia güçlü ve iktidar sahibi bir kadın. Annesinin ölümünden hemen sonra, Grace'i malikanesine davet ediyor ve onu sekteri yapıyor. Sonsuza kadar yanında kalmasını daha evine ilk adımını attığı an çılgınca isteyen, on beşinci yıllarını her yılı temsil eden, muhtemelen hacıların bile adım atmadığı gül bahçesinden kopardığı gülleri sunarak kutlayan Cornelia; diğer yandan sosyal hayatında insanlarla kurduğu ilişkilerdeki soylu hanımefendi kimliğini, ev yaşantısında Grace'le olan ilişkisinde koruduğu ve dikte ettiği için bu ilişkiyi kendisi için de imkansız hale getiriyor. Oysa Grace'e karşı hissetti yoğun sevgi ve istek artık öteleyemeyeceği bir hale gelmiş. Bu sebeple bu on beşinci yıldönümünde aralarındaki söylenmemiş şeylerin söylenmesini istiyor; ömür boyu sessizliğe mahkum kalmamak için.

¹⁴ Williams, s.57.

¹⁵ Williams, s.68.

¹⁶ Williams, s.66

GRACE: *Cornelia, duygusallığın sana pek yakışmadığını kabul etmelisin!*

CORNELIA: *Suskunluktan başka hiçbir şey yakışmaz mı bana? Ömür boyu sessizliğe mi gün giydim ben?*¹⁷

Fakat yaptığı kutlama hazırlığı, sevgisini ifade etmek için kurduğu duygu yüklü cümleler Grace'te, onun umduğu etkiyi yapmıyor. Çünkü bunları yaparken bir yandan, hanımefendi kimliğini aralarındaki farkı her an hatırlatırcasına Grace'e dayatıyor. Umduğu karşılığı alamadığı ya da açmazlarının gözüktüğü zamanlarda ise güçlü ve saygı duyulan kimliğini korumak için kibirli ve kırıncı davranıyor. Bu Grace'in sekreteri olduğu ilk günden bu yana devam eden bir durum.

Öte yandan Cornelia; kendine dönük kişiliği sebebiyle Grace'in unutulmuşluğunu göremiyor. Cornelia seçkin kimliği üzerinden toplum tarafından saygı ve ilgi gören biriyken, Grace; sadece sekreter konumunda olan unutulmuş biri. Bu sebeple aralarındaki aşılamayacak duvarı yıkabilecek olan kişi Cornelia, Grace'e göre. Aralarındaki farktan bahsettiği bölüm, bu duvarın neden oluştuğu anlamamızı sağlarken, Cornelia'nın karakterine ilişkin önemli noktaları bize aktarıyor.

GRACE: *(...) İkimizin arasında güçlü olan sensin ve bal gibi biliyorsun bunu...İkimizin de saçları ağardı!..Ama ak aynı ak değil. Sen şu kadife sabahlığınla imparator Tiberius'u andırıyorsun! –imparatorluk kaftanıyla!- Saçlarınla gözlerin demir renginde! Demirsi bir bozlukta. Alt edilmez! Hemen herkes biraz çekiniyor sende. Senin gücünün farkındalar, seni beğeniyorlar bu yüzden. Buraya, sana gelip şu ya da bu konuda danışmak istiyorlar. Bu mevsim Broadway'deki iyi oyunlar hangileri, hangi kitaplar okunmaya değer, hangileri süprüntü- sonra hangi plaklar gerçekten iyi- sonra meclise getirilen tasarımlara karşı nasıl bir tavır alınmalı!- Yaa, bir bilgi pınarısın sen!- Buna ek olarak da zenginsin! Evet, evet bir servetin var. Taşınmaz malların, hisselerin, senetlerin, Edgewater Yolu'ndaki malikanen, utangaç küçük sekreterin, Hacıların adım atmadığı dillere destan bahçelerin...*¹⁸

¹⁷ Williams, s.62.

¹⁸ Williams, s.64.

Cornelia, yaşadıkları Meridyen kentinde, kız kardeşler birliğinin yerel kilisesinin on dört yıllık üyesi. Papazlık dahil olmak üzere çeşitli görevlerde bu yıllar boyunca hizmet vermiş. Dolayısıyla birinci derece görev olan başpapazlık görevine de kendisinin seçilmesi gerektiğini düşünüyor. Ona göre olması gereken de bu. Soyluluğu ve seçkinliği tartışılmaz biri olarak bu görev ona verilmeli. Ayrıca bu görevi, ancak tek başına aday gösterilip de seçilirse kabul edeceğini söylüyor. Güç ve iktidar hırsının çok net görebiliyoruz bu söylemde. Bunlara ek olarak bir de bu göreve seçilmesine engel olmak isteyen bir grup var. Bu grubun varlığı, seçime yönelik tutumunu daha da keskinleştiriyor Cornelia'nın. Onlara rağmen, başpapazlık için üyeler tarafından tek aday olarak sunulup onaylanmalı. En üst derecedeki görevi, göreve bir tek onu, başkasının adı geçmeden uygun görüp seçiyorlarsa istiyor. Tabi ona göre istemek diye bir şey söz konusu olamaz. Cornelia için "istemek" onun soylu hanımefendi kimliği ile yan yana gelebilecek, onun sınıfına ait olan bir şey değil.

Finaldeki telefon konuşmasıyla seçilmediğini öğrendiğinde kiliseden ayrılacağını bildirir Cornelia. Esmeralda'ya girebileceği diğer derneklerin isimlerini sıralasa da ve seçilen kişiyi orta malı olarak değerlendirip kendi seçkinliğini vurgulamaya çalışsa da bu seçimi kaybetmiştir. Grace'le tasarladığı kutlamayı da yapamamıştır. Cornelia'nın bu yenilgisi Grace'le aralarında olan duvarı inceltmeyi sağlayabileceği gibi, daha da kalınlaştırabilir.

2.3. Oyunun Yorumu

Söylenmemiş Bir Şey metni, üç farklı yorumla üç kez jüri önüne çıktı. Bu bölümde öncelikle, yapılan dramaturji çalışmaları sonucu ortaya çıkan, oyunun üç farklı yorumu, süreçten bağımsız olarak aktarılacak. Yorumlanma süreci, bu süreçte yaşanan deneyimle birlikte, deneyimim bölümümde ele alınacaktır.

2.3.1. Oyunun Birinci Yorumu *

Oyunun sonunda izleyicide bırakmayı hedeflediğimiz etki; yazarın da ruhunu yaşatmak amacıyla, birbirine aşık olan bu iki kadının biran önce birbirlerine sarılmaları ve on beş yıldır yaşamadıkları şeyleri yaşamaları.

İzleyicideki düşünsel salınımın da şu olması hedeflenmeli: bu iki kadının içinde bulunduğu durumu gören izleyici, toplumsal baskıları ve eşcinsel ilişkilere olan bakış açısını kınamalı.

Oyunun geçtiği günden açılarak başlayım:

Grace'in Cornelia'nın evine gelişinin on beşinci yıldönümü: Grace ve Cornelia ilk kez on beş yıl önce, Grcae'in ölen kocasının öğretmenlik yaptığı -Sewanee'de tanışır. Cornelia, onu gördüğü bu ilk anda Grace'in yanında hasta kocası Ralph vardır. Anlaşıldığı üzere uzun bir süredir hastadır Ralph, sağlıklı, güçlü bir erkek değildir, Grace de bu sebeple henüz çok genç bir bayanken arzulu, dinamik, tatmin olacağı bir karı koca ilişkisinden uzak kalmıştır. Cornelia onu gördüğünde çok

*Bu metin, ikinci gösterimde Grace rolünü oynayacak olan oyuncu arkadaşımız Merve'ye, oyunun dramaturjisine ilişkin bilgi vermek amaçlı olarak tarafımdan yazılmış metnin birebir aktarılmış halidir.

etkilenmiş, Grace'e karşı şimdiye dek yaşamadığı bir arzu duymuştur. Cornelia, bunu herhangi bir erkeğe karşı yaşasaydı atmış yaşında, hala bakire bir kadın olmazdı.

Ralph'i hastalıklı haliyle Grace'in yanında görünce Cornelia, Ralph'in yerinde olmak istemiş. Bu sebeple onu çok kıskanmış olmalı. Üstelik adamın kadını mutlu edemediğini, Grace'in sıkılmışlığını, sığınma ve korunma isteğini onları birlikte gördüğü anda anlamış olacak ki, Ralph ölür ölmez Grace'e mektup yazıp onu yanına çağırması. Grace ise Cornelia'nın gücünden, heybetli duruşundan aslında kısaca kocasında olmayan hemen her şeye sahip bu kadından etkilenmiş. Kocasının ona yaşatmadığı arzuyu bu kadınla yaşayabileceğini hissetmiş. Ancak Grace, sorunlu da olsa, tatmin olmamış da olsa bir ilişkinin nasıl yaşandığını biliyor, kocasının koluna girip dolaşmış, duygusal bir ilişkiyi herkesin gözü önünde yaşamış bir kadın. Cornelia'nın tersine.

Cornelia ise kilisede ve çevrede oldukça hatırı sayılır, nüfusu olan bir kadın. Kız kardeşler birliği üyesi, kilisede çeşitli görevlerde yıllarca hizmet vermiş. Dinin hayatındaki yeri büyük; her şeyden önce konumu gereği. Yani Cornelia'nın malikanesinin dışındaki sosyal yaşantısı çok köklü ve baskın. Bu şekilde bir sosyal yaşantıya sahip olan Cornelia'nın Grace ile olan ilişkisi çevrede ancak sekreter – işveren ilişkisi olarak bilinebilir. Eğer bir eşcinsel ilişki yaşanacaksa bu kesinlikle gizli ve evin içinde kalmalı ve yaşanmalı, oysa Grace böylesi bir kapatmalığı, metres konumu istemiyor, yaşanacaksa en azından iki dost gibi de olsa evin dışında da yaşanabilsin istiyor. Ancak Grace, Cornelia'nın bu sosyal sınıfta iktidar sahibi oldukça, iktidarını güçlendirdikçe bu ilişkinin asla bir sekreter- işveren ilişkisinde öteye gidemeyeceğini biliyor, bu yüzden ne kadar acı olsa da Cornelia'nın sosyal hayatındaki güç ve iktidar kaybının onları yakınlaştıracığını öngördüğünden başpapazlık seçimini kazanmasın diye birliğin içindeki kliği organize ediyor. Bu da Grace'in yıldönümü hediyesi oluyor Cornelia'ya. Çünkü aralarındaki söylenmemiş olan şeyin söylenmesi ya da yaşanması, yakınlaşmalarına bağlı ve bu da Grace'e göre her yıl için alınmış on beş gülle değil, ancak sınıfsal ve sosyal olarak aralarındaki açığın ve farkın kapanması sonucu başarılabilir.

Cornelia'ya göre ise bugün yapılacak başpapazlık seçimlerini kazanırsa iktidarın en tepesinde olacağı için, bu iktidardan aldığı güç sayesinde sosyal çevreden

daha izole ve şimdikine göre daha az sorgulanan kısaca daha rahat bir yaşantıya sahip olacak. Ona göre bu hem Grace'in ona hayran olmasını sağlayacak hem de ilişkilerini daha rahat yaşayabilecekleri bir zemin, bir güce sahip olmuş olacak.

Aslında o da, tam tersi bir yerden planlıyor olsa da Grace ile on beş yıldır yaşayamadığını yaşamak için bu seçimleri kazanmayı istiyor ki bu iktidar tırmanışı ve bu tırmanışın gücü, hayatta Cornelia'nın en iyi bildiği şey; böyle bir yoldan giderek ilişkileri için çözüm bulmak girişimine ve heyecanına şaşırılmamalı. Seçimi kazanacağını düşündüğü için olsa gerek, aynı gün ve saatlerde Grace'e olan aşkını da itiraf etmeye karar veriyor. Bu sebeple on beş yılı temsil eden on beş gül alıp, hazırladığı masaya bir tanesini diğer on dördünü de yazışma masasına koyuyor. Seçime gitmiyor, evde kalıyor. Masadaki telefon ise Esmeralda'nın araması için hazır bulunuyor. Cornelia, Grace'den söylenmemiş şeyi söylemesini istiyor, asıl derdi meseleyi açmak ve konuşmak, seçimi kazanınca artık söylenmiş olan şeyler yaşanmaya da başlayabilecek Cornelia için, işte ilişkilerinin on beşinci yıldönümünün ayrıcalığı burada.

2.3.2.Oyunun İkinci Yorumu:

Oyunun İkinci Yorumunda, iki kadının arasındaki aşk; temel çıkış noktası olarak belirlendi. Birinci dramaturjiden farklı olarak Grace klik meselesine dahil edilmedi. Sebebi ise ikinci dramaturjide Cornelia'nın, Grace'e, kiliği yapmak zorunda bırakacak kadar kendine dönük ve farkındalığı az olarak yorumlanmayışı. Temel isteği, on beş senedir yaşanmamış olan bu aşkı artık yaşamak ve dokunmak olarak belirlenen Cornelia karakteri, Grace'in unutulmuşluğunun daha çok farkına vardırıılarak, hırsıyla başa çıkmak zorunda bırakılmıştır.

Grace'i ilk gördüğünde ona aşık olan Cornelia, kocasının öldüğünü öğrenince Grace'i evine davet eder. Grace de Cornelia'nın soylu hanımefendi görünüşünün ihtişamından etkilenmiş olacak ki bu daveti kabul eder ve Cornelia'nın yanına gelir. Cornelia, Grace'in sonsuza kadar yanında kalmasını istemiştir eve daha ilk geldiğinde. Ancak bu kadını evinde ne sıfatla tutacaktır? Toplum içinde oldukça saygın bir yere sahip olan ve bu konumunu kaybetmeyi aklının ucundan bile geçirmeyen Cornelia, Grace'i sekreteri yapar. Önceleri bu ilişki, topluma karşı aralarındaki duygusal ilişkiyi gizlemek için bir formül gibi bulunmuş olsa da, bu duygusal ilişki, var olduğu bilinen ancak konuşulmayan bir ilişki olduğu için sekreter- hanımefendi ilişkisine dönüşmüştür. Grace'in sekreteri olduğunu sitem edercesine vurguladığı yerler bu yorum düşünülerek oynanmalıdır. On beş yıldır konuşulmadığı için Grace, bundan sonra da konuşulamayacağını düşünür. Hatta konuşulmamasının daha iyi olacağını çünkü yaşayamayacakları bir ilişkiyi konuşmanın kendisini daha çok kıracağını bilmektedir.

Öte yandan Cornelia'nın saygınlığını ve sosyal konumunu korumak için içinde bulunduğu faaliyetler yoğunlaştıkça Grace, unutulmuşluğunu daha çok hissetmektedir. Bu aşk ilişkisini o da yaşamak istemektedir ancak konuşacak biri varsa o kişi Cornelia'dır. Grace'in tiradı bu yönelimle oynanmalıdır ki Cornelia; Grace'in unutulmuşluğunun ve eğer söylenecek bir şey varsa, onları kendisinin söylemesi gerektiğinin farkına varsın.

Temel isteği, seçimi kazanmanın ötesinde aralarındaki aşkı konuşmak ve artık bu aşk ilişkisini yaşamak olan Cornelia, Grace'in unutulmuşluğunun ve suskunluğunun sebebinin farkına vararak oyunun sonunda başpapazlık seçimini kaybettiğinde büyük bir yıkım yaşamayacak.

***CORNELIA:** (...) İsteselerdi bile asla üstlenemezdim bu görevi¹⁹*

Cornelia'nın bu repliği ise, bu yorumda samimi bir şekilde ve Grace için başpapazlıktan vazgeçebilecek olduğunu ima eder bir yerden oynanacak. Böylece iki kadının birbirlerine yakınlaşarak bu aşk ilişkisini yaşayabileceklerine dair bir umut doğacak.

2.3.3. Oyunun Üçüncü Yorumu:

Oyunun ikinci gösteriminden sonra, yönetmenin danışmanı Müge Gürman tarafından yapılan değerlendirmeler dikkate alınarak yeni bir dramaturji çalışması yapıldı. İki karakterin ilişkisinin, tutku ilişkisi değil tutsaklık ilişkisi olarak yorumlanması gerektiğiydi bize söylenen. Yönetmen de danışmanının yönelimleri ve oyuna ilişkin notları izleğinde yeni bir dramaturji çalışması yaptı. Güç ve iktidar hırsının tutsağı olmuş bir kadınla, gidecek başka bir yeri olmadığı için onun tutsağı olmuş bir diğer kadının ilişkisiydi bu. Kendi cinselliği yok olmuş Cornelia'nın, kendinden genç ve güzel olan Grace'in de cinselliğini yok ettiği bir ilişki içinde, iki kız kurusu olarak görünmeliydi karakterler. Cornelia'nın başpapazlık seçimini kazanacağından emin olması gerekirdi ki sonunda büyük bir yıkım yaşayabilsin.

Oyunun sonunda, iktidar ve güç tutsağı olan bu kadının seçimi kaybetmesi üzerine yaşadığı yıkım Grace'le olan ilişkisindeki dengeleri değiştirecek ve belki bu noktadan sonra Grace'e ihtiyaç duyacak Cornelia.

¹⁹ Williams, s.67.

UYGULAMA ÇALIŞMASI

3.1. SÜREÇ ANALİZİ; Deneyimim

Birinci gösterim için yapılan hazırlık sürecini dramaturji ve uygulama bağlamında yönetmenin bakış açısıyla yazılan prova notları üzerinden analiz edeceğim.

9 Mart 2008 : *Söylenmemiş Bir Şey* adlı oyun ilk kez okundu. Oyunculardan Hülya oyundan pek etkilenmediğini yeterli aksiyon olmadığını söyledi. Yönetmen, oyunda yeterli aksiyon ve çatışmanın olduğunu hatta bu oyunun karakter çatışmasına dayalı bir metnin olduğuna değinerek metnin oyuncu için daha elverişli olduğunu ifade etti. Yönetmen Tez Danışmanı Öğretim Görevlisi Müge Gürman'a da oyunun okutulup değerlendirilmesine karar verilerek provaya son verildi.

Serim düğüm çözüm gibi klasik bir kurguya sahip olmayan, iki karakterin on beş yıllık ilişkisinin bir kesitine tanıklık ettiğimiz metin, ilk okuduğumda bu özelliklerinden ve daha çok söze dayalı olmasından dolayı beni harekete geçirmedi.

12 Mart: *Yönetmen 2 gün boyunca Yazar Tennessee Williams hakkında araştırmalar yaptı. Bu araştırmalarda Tennessee Williams'ın hayat hikayesinin ve eşcinselliğinin hemen hemen bütün oyunlarına etki yaptığı ortaya çıktı. Ayrıca, Güneylilik ve Güneyli kadın olgusunun da önemli bir yer aldığı gözlemlendi. Özellikle bu oyunda Toprak sahibi, bakire, Güneyli bir kadın karakter olan Cornelia Scoot karakterinin özellikleri belirlemeye başladı. Cornelia ile Grace arasındaki ilişkinin özellikleri tartışıldı. Lezbiyenlik olasılığı ve lezbiyenlik olgusunun oyunculara ve sahnelemeye ne katacağı üzerinde tartışıldı. Bu arada oyuncu Hülya hala oyunun kendisini heyecanlandırmadığını ifade etti. Yönetmen danışmanı Müge Gürman oyunu okudu ve telefonda oyuncular ve yönetmenle değerlendirme yapıldı. Oyuncular için elverişli ama riskli, yönetmen için pek elverişli olmadığını ve mümkünse başka bir oyun üzerinde düşünülmesini salık verdi.*

İkinci okumadan sonra oyun beni hala heyecanlandırmamıştı evet ancak ben de bunun üzerine gitmeye karar verdim. Oyununun ve karakterlerin derdini anlamalı ve bana uzak gibi görünen bu derdin içinden metinle ilişki kurarak kendi derdimi bulmalıydım. Bu şekilde ilerleyerek metni ve karakterleri deşifre etmeye başladık.

Cornelia Scott, benim oynayacağım rol olarak belirlendi. Yönetmenin fiziksel uygunluk açısından ters bir kast yapmak isteği, oyuncu olarak benim de karşı çıkmadığım bir durumdu çünkü beni daha çok zorlayacağını, üstesinden nasıl geldiğimi

ya da gelemediğimi deneyimleyebileceğim bir imkan olacağını düşündüm. İlk olarak soylu hanımefendi kimliğini düşünerek karakteri daha dik oturtmaya, yukarıdan baktırmaya ve daha kalın bir sesle konuşturmaya başladım.

14 Mart : *Birkaç kısa oyun okundu ve değerlendirilmeleri yapıldı. Ancak Söylenmemiş Bir Şey adlı oyuna tereddütler olsa da devam edilmeye karar verildi. Cornelia'nın şizofreni olasılığı üzerinde duruldu ancak böyle olmadığına karar verildi. Daha çok geçmişle olan bağının kopamaması ve bugüne ayak uyduramaması, gücünü kaybetme korkusu üzerinde hemfikir olundu. Grace'in, Cornelia'nın iktidar ve güç tutkusu yüzünden kendini var edemediği ve trajedisinin bu olduğu üzerinde tartışıldı. İlk günden itibaren Hülya'nın yönetmene sorduğu "bu oyunun cümlesi ne olacak ve oyuncularını hangi aksiyon üzerinden oynatacağın" sorusu soruldu. Yönetmenden tatmin edici bir cevap alınamadı ve yönetmenin kafasının karışık olduğu gözlemlendi.*

Görüldüğü gibi dramaturji ve uygulama sürecini birlikte yürüttük. İlk okumalarda karşılaştığım zorluk, henüz metnin bize ne söylediğini anlamadan, karakterler ve ilişki üzerine yorumlar yapılması oldu. Birçok yorum yapıldı ancak bu yorumların bir sınırı olmadığı için bu durum hem kafamızın karışmasına neden oldu hem de referans olarak metnin bize söylediğinden uzaklaşmamıza sebep oldu. Ben de bunun üzerine yönetmene yukarıda okuduğunuz soruyu sordum.

17 Mart : *Yönetmen; gün boyunca oyunun cümlesini ve oyuncularını oynatacak hikayeyi düşündü. Oyunun yazıldığı dönemin sosyolojik yapısı üzerinden yaptığı araştırmalardan yola çıkarak MC CARTHY dönemi solcu avını temel alarak İktidar yanlısı belki de birkaç solcuyu ihbar etmiş olan Cornelia'nın, Grace'in solcu olduğuna dair şüphelerinin söylenmemiş bir şey olabileceğini oyuncularla paylaştı. Ama özellikle Grace'in böyle bir yapısı olmadığı ve söz konusu durumun oyunun ana yapısına zarar verebileceğine karar verilerek bunun bir motif olarak bir yerde kullanabileceği konuşuldu. Ana meselenin ikili ilişkilerdeki karakter savaşımı ve kişilik meselesi olduğu ve bunun oyunda da söylendiği gibi iki kişi arasında her zaman söylenmemiş bir şey vardır olarak yer aldığı ve daha çok bunun üzerine gidilmesi gerektiğine karar verildi. Prova sonunda Hülya hala duygulardan konuşulduğunu oyuncularını harekete geçirecek aksiyonların ortaya çıkarılmadığını belirtti. Oyuncu ile yönetmen ilişkisi dile getirildi. Yönetmen bu konuyu aşmak için tekrar Metin ve Oyun dersinin notlarına başvuracağını söyledi ve provaya gergin bir şekilde son verildi.*

Oyundaki çok temel bir yönelim olan “tuhaf gerginlik” neydi? Ben Cornelia’yı sadece gergin olduğunu bilerek oynatamazdım, gerginlik gözükmesi gereken şeydi. Gerginliğin sebebini bilmeye ihtiyacım vardı. Duygusunu bilmek karakteri oynatmaya yetmiyordu.

18 Mart: Doç. Dr. Çetin Sarıkartal’a Söylenmemiş Bir Şey adlı oyunda karar kılındığı söylendi ve olur alındı. Yönetmen, temel mesele olarak Grace’in “dayanamıyorum” dediği noktaya hangi koşullardan geldiğini araştırarak varılabileceğini belirtti. Bu meselenin Grace’in kişiliğinin yok sayılmasına dayanmadığı ve Cornelia’ın bunun farkında olmadığı belirtildi. Çünkü, Cornelia kendinden başka kimseyi görmüyor. Güllerin ne ifade ettiği, Grace’in kullandığı damlanın ne ifade ettiği ve Cornelia’nın neden Kız Kardeşler Birliği toplantısına gitmediği üzerinde konuşuldu. Hülya ve yönetmen bir kez daha oyunun neden ve nasıl oynanacağı üzerine tartıştı ve ortam gerildi. Oyuna dair yönetmen ve oyuncu arasındaki söylenmemiş bir şey bir kez daha bulunamadı. Yönetmen kendini ifade edemediği ve oyuncusuna güven veremediği için bunalıma girdi ve Stanislavski metodu üzerine okumalar yapması gerektiğini oyuncularıyla paylaştı.

Yönetmeni olan bir oyunda çalışmaktaydım. Dolayısıyla bu metin aracılığıyla izleyiciye ne göstermek istediğini bilmeliydim. Hedef olarak da öncelikle iki kadının arasındaki ilişkinin çıkartılması belirlendiği için, anların yaşatılması önemliydi. Anları yaşatmak da doğru aksiyon geçişlerini gerektiriyordu. Aksiyonların belirlenmesi ise yönetmenin; dramaturji ve oyunun tasarımı bağlamında performansa bakışını. Ben bu bakışı bilmek istiyordum.

19 Mart: Yönetmen Stanislavski metodu üzerine yaptığı okumalardan güç alarak biraz daha oyuncularını dinlemeye karar verdi. Ve oyuncularına oynadığı karakterler ve diğer karakterlerle olan ilişkilerini anlatmaları için söz verdi. Oyuncular konuşurken uzun süre konuşmadı. Sadece dinledi. Oyuncuların konuşmalarından sonra Cornelia’nın bakireliği ve kilise ile olan ilişkisinin karakterini ve dolası ile de Grace ile olan ilişkisine nasıl etki yaptığı üzerinde konuşuldu. Cornelia’nın bir erkek gibi davrandığı ve bunun da Grace’in hayallerini ve kişiliğini öldürdüğü konusunda hem fikir olundu. Kişiler Arası Çekicilik adlı makale okundu. “Korku, nefret ve önyargı içindeki bir kişi diğer insanları insanlık haklarından mahrum edebilir” cümlesi tartışıldı. Bu cümle Cornelia’yı ne kadar çağrıştıyor üzerinde duruldu. Bütün yaşadığı olumsuzluklara rağmen Grace’in neden evden gitmediği değerlendirildi. Bir gece ya da bir gün önce ne yaşamış olabilecekleri tartışıldı. Yeniden lezbiyenlik üzerinde duruldu. Yönetmen bir gün öncesine dair bir hikaye yazması gerektiğini ve en kısa zamanda yazacağını ifade etti.

Cornelia'nın erkek gibi davrandığı konusunda hem fikir olunması üzerine ben bunun Cornelia'nın tavırlarına nasıl yansıtılabileceğimi araştırmaya başladım. Dönemin toplumsal yapısında kadın ve erkeğin egemenlik alanlarını inceleyerek fikir sahibi olmaya çalıştım.

*'Çiftlik sahibi zengin aileler, büyük aile yapısı içinde, geniş alanlardaki malikane benzeri evlerde yaşamaya başlamışlardır. Böyle bir düzende, erkek hem kendi hem de zenci kölelerin sahibi ve efendisi durumunda bütün ailenin koruyucusu ve ekonomik gücün merkezi olmuştur. Erkeğin bir süre sonra yörenin siyasal yapısı üzerinde söz sahibi olmasıyla egemenlik alanı genişlemiş ve kadını iyice evinin içine hapsetmiştir.'*²⁰

Cornelia da, o dönem bir erkeğin sahip olduğu egemenlik alanına sahipti. Bu onun güç ve iktidarla olan ilişkisini ve bu ilişki üzerinden Grace'e karşı olan tutumunu anlamama yardım edebilirdi. Evdeki ve çevreye karşı kurduğu hakimiyeti çıkarmalıydım karakterde ki bu hakimiyetin zamanla Grace'i nasıl ezdiğini ve onun için dayanılmaz bir hale geldiğini izleyici anlayabilirdi. Cornelia'nın dışarıyla olan ilişkisini telefon konuşmalarıyla gördüğümüz için, telefon her çaldığında telefonun ucundaki kişi o anda evin içinde beliryormuş gibi düşünerek, karakterin dışarıya olan tavrını belirlemeye çalıştım. Oturşuna, duruşuna çeki düzen verdirerek ve dışarıya karşı daha üstten bakan ve hakim bir duruşla oturtup telefon konuşmalarını yaptırmaya başladım. Aralarındaki duvarın gözükmemesi için Grace'le kurduğu ilişkide de bu tavrı görmeliydik. Ancak bu tavır, prova günlüğünde bahsi geçen kişiler arası çekicilik²¹ makalesinden yola çıkarak Cornelia'yı, Grace karşı nefret duyan ya da ön yargıyla yaklaşan bir yönelimle oynatarak ortaya çıkamazdı. Cornelia'nın kendi durumu içinde, farkında olmadan Grace'e karşı ezen ve kıran bir tutum içinde olması gerekirdi. Bu farkında olmayış Grace tarafından da görülmeli ki hem bunca yıldır neden gitmediği sorusuna sebep oluşturabilirdi hem de klişe dahil olmasını anlayabilelim.

²⁰ A. Didem Uslu, Amerikan Tiyatrosunda Düşler, 1. Basım, Dokuz Eylül Yayınları. İzmir, 2001, s.250

²¹ Dr. Hayrettin Akyıldız, "Kişiler Arası Çekicilik". Felsefe Dergisi, sayı 2-3, 1990, ss.71-76

20 Mart: *Temel meselenin ilişkiler olduğu üzerinde duruldu ve oyuncular ve yönetmen kendi ilişkileri üzerinde örnekler vererek gerçekliğin ne olduğu tartışıldı. Cornelia'nın bakireliği ve yaşı üzerinde duruldu. Yönetmenin Ankara yolculuğu dolayısı ile tek okumayla prova sona erdi. Yönetmen, sahneleme ve oyuncuları harekete geçirecek hikayeyi düşünerek yolculuğunu yaptı ve yolun yarısında aradığı cevapları buldu. Ankara'da Söylenmemiş Bir Şey oyunu ile ilgili tez'i bulmak için D.T.C.F Tiyatro bölümüne gitti ancak Tez'i bulamadı. Daha sonra tez sahibi ile telefonda görüşüldü. Tez sahibi yönetmenin doğru yolda olduğunu ifade etti.*

Cornelia'nın yaşı, benim için sadece yaşanmışlık bağlamında önemliydi. Fiziksel görünüş olarak atmış yaşında bir kadın olmaya çalışmadım. Sadece karakterle ilgili analiz yaparken bu atmış yılı, yaşanmışlık olarak karakterin özelliklerinin üzerine ekledim. Grace'e olan aşkına rağmen, onun üzerinde kendini var etme alanı tanımayacak kadar hakimiyet kurduğunun farkında olamayışını, bunca yıldır kemikleşmiş bir düzenin koruyucusu konumunda olmasına bağladım. Beni karakterle ilgili en çok zorlayan noktalardan biri bu; 'farkında olmama' noktasıydı.

21 Mart: *Ankara dönüşü hemen prova yapıldı. Yönetmen hikayesini oyuncularla paylaştı. Oyuncular memnun kaldı ve bu hikayenin kendilerini oynatabileceğini belirtti. Yönetmen bir çocuk gibi sevindi. Oyunun başında var olan gerilimin nedeni yaratıldı.*

Yönetmenin hikayesi şuydu; bir gece önce Cornelia, Grace'in tuttuğu günlüğü bulur. Günlükte Grace; Cornelia'nın sosyal etkinliklerinin yoğunluğundan ve hırslı tutumundan şikayet etmektedir. Başpapazlık seçiminden haberdardır ve seçilmesini istemediğini yazmıştır günlüğe. Aralarında bir tartışma yaşanmıştır.

Cornelia'yı, buna içermiş ve nedenini anlamaya çalışarak oynatmaya çalıştım. Bu hikaye, önceleri oyunun giriş bölümündeki gerginliğin yaratılmasına imkan verdi. Ancak ilerleyen bölümler için yetersiz kaldığını gördük. Çünkü gerginlik, on beş yıllık bu ilişkinin çıkışsızlığından doğmalıydı aslında ve oyun boyunca devam etmeliydi. Dolayısıyla Grace'in dayanamıyorum repliği ile başlayan tiradına kadar çalışmamızı ilerletebildik. Sonrası gelmiyordu.

28 Mart: Tez yazarı Burak Tamdoğan provaya katıldı. Psikoloji mezunu olduğu için Tezinde karakterleri ve ilişkilerini bir psikolog gözüyle incelediğini anlattı. Öz yıkıcı benlik, ayna teorisi, aşk, şiddet, erkeklik, kadınlık kavramlarının metinde nasıl yer aldığını anlattı. Yönetmenin yazdığı hikayeyi okuyarak, doğru bir yaklaşım olduğunu belirtti. Bu görüşme ses kaydı olarak kayıt altına alındı. Daha sonra oyun okunarak değerlendirme yapıldı. Hülya bu görüşmeden sonra rahatladı Yönetmene güvenmeye başladı.

Burak Tamdoğan'ın bize verdiği bilgiler aydınlatıcı oldu özellikle ancak karakterin psikolojisini analiz etmek onu oynatmaya yetmiyordu. Bu görüşme, daha çok Cornelia'nın içinde bulunduğu durumu analiz edebilmek için bilgi edinmemi sağladı. Cornelia'nın; Grace'in gençliği, güzelliği ve çekingenliği karşısında ne hissettiğini anlamam gerekirdi ki ona olan hayranlığını oynayabileyim. Kendisinin olmak istediği ama olamadığı kişi olarak da görüyor olabileceğini düşündüm Grace'i. Burak Tamdoğan'ın çalışmasından aktardığı bilgiyi bu bağlamda değerlendirmeye çalıştım.

“Cornelia'nın aynası Grace. Aynaya baktığı, olmak istediği ama olamadığı Grace olduğu için kırmak istiyor. Bu bir aşk hikayesi. Öz kıyıcı paronaya; bir şey olmak istersin özencin vardır. Ya kendini ya olmak istediğini öldüreceksin çünkü bir şeyden iki tane olmaz, bir fanatiğin çok sevdiği birini öldürmesi gibi. Teammülen kalkışma var ama kendisi de öleceği için öldüremiyor. Kısaç altında tutarak parça parça öldürüyor. Bu şekilde kendisi de var olamıyor. Çünkü hiçbir zaman kendisi, Grace olamayacak.”²²

29 Mart: Önceki provada gündeme gelen kavramlar üzerinden metin yeniden okundu. Aralarındaki lezbiyen ilişkinin sahnelemede ne kadar kullanılacağı üzerinde konuşuldu.

²² Burak Tamdoğan,-oyuncu-, “Söylenmemiş Bir Şey oyunundaki karakterlerin analizi”konulu görüşme,İstanbul:28 Mart 2008

Metne baktığımızda özellikle Cornelia'nın Grace'e karşı yaşadığı aşkı ve arzuyu görmek mümkün. İlişkilerinin, sekreter – hanımefendi ilişkisinin ötesinde bir ilişki olduğu açık. Öte yandan cinsel bir beraberlik yaşıyor olduklarını söylemek de ancak bu şekilde yorumlanırsa mümkün. Biz bu şekilde yorumlamamayı tercih ettik. Birbirlerine dokunmuyor ancak dokunmak istiyor oluşları dramatik aksiyonu besleyecek olan enerjinin ortaya çıkmasını sağlayacak bir yönelim olacaktı hem partnerim hem benim için.

1 Nisan: *İmparator Tiberius ve eşcinsellik üzerine bulunan bir makale okundu. Eşcinselliğin erkeklik ve kadınlık anlamında ne ifade ettiği bunun ilişkiye nasıl yansıdığı üzerinde konuşuldu. Fiziksel yakınlıklarının ne kadar olabileceği gözlemlendi. Cornelia'nın nefes nefese kalışı ve ellerinin titremesinin psikolojik ve fiziksel nedenleri üzerinde konuşuldu.*

Cornelia'nın dokunmak isteğinin, başka bir deyişle Grace'e karşı duyduğu arzusunun önüne gelen engeller, Cornelia'yada bazı fiziksel tepkilere yol açıyordu. Ben ellerinin titremesini, nefes nefese kalışını, yaşının getirdiği fiziksel engellerden çok arzusunun karşılaştığı engellere vücudunun verdiği tepkiler olarak oynamaya çalıştım.

2 Nisan: *Bir önceki gece ve günlük ile ilgili yeni saptamalar yapıldı. Hülya, kız kardeşler birliği ile ilgili tartışmanın yapılmadığını varsayalım. Yalnızca Cornelia'nın günlüğü okuduğunu varsayarak Cornelia'nın günlükten dolayı başlayan gerilimini Grace merak etsin diye öneri getirdi. Kabul edildi. Böylece Cornelia'nın gerilimine bir neden olacak ve Grace bu gerilimin nedenini merak ederek oynayacak. Oyuncular replikleri duygu ve eyleme çevirmeye başladılar. Hülya gerildi, Evrim ağladı. Bu enerji karşısında yönetmenin kalbi sıkıştı. Artık oyuncular karakterlerinden "ben" diye bahsetmeye başladılar.*

Uygulama sürecinde, dramaturjik anlamda yapılan çalışmanın eksikliği ya da yanlışlığının da ortaya çıktığını görüyor, metnin bize sunduğu imkanlara tekrar göz atmak ihtiyacı hissediyorduk. Dramaturji çalışmasının böyle uzun bir süreye yayılması benim oyuncu olarak role hazırlanma sürecimi sekteye uğrattı.

Karakterin yaratılmasına yönelik yapmam gereken çalışmanın yerini oyunun dramaturjisine yönelik yapılan çalışma aldı. Beraber yürüttüğümü düşündüğüm bu çalışma sürecinde karakterin yaratılmasıyla ilgili eksik kalan kısımları ve neden eksik kaldığını ancak jüri gösteriminden sonraki yorumlar aracılığıyla anlayabildim.

***4 Nisan:** Okuma yapıldı, ilk beş sayfanın eylem ve istekleri belirlendi. Oyuncuların enerji düşüklüklerinden dolayı prova erken bitirildi.*

Eylem ve isteklerin belirlenmesi, onların yaşatılabilmesi için gerekiyordu. Ben bu çalışmanın öncesinde yönetmenin, metinde ayırdığı bölümleri neden orda ayırdığını, o bölümlerde ne görmek istediğini anlamaya çalıştım. Bir bölümden diğerine geçerken değişecek olan aksiyonu yaratabilmek için buna ihtiyacım vardı. Bu aksiyon, benim belirlediğim isteklerin enerjisi aracılığıyla yaratılabilirdi. En azından sözün içinden bu enerji akmalıydı ki oyun sadece konuşmaktan ibaret kalmasın. İki kadının arasındaki bu ilişki ancak böyle bir enerji akışıyla kurulabilir ve izlenmeye değer bir performans olabilir. Karakterimi oynayacak istekleri belirlemeye başlamıştım ancak dramaturji çalışması devam ettiği için bu istekler de değişiyordu, çünkü aksiyonlar değişiyordu.

***5 Nisan:** Eylem ve istek ayrımları metnin tamamında yapıldı. Oyuncuların yalnızca okuyarak eylem ve isteklerinden etkilenimleri tartışıldı. Yönetmenin bu çalışması aslında sahnelemede ne görmek istediğine dair ilk işaretler olarak belirdi. Cornelia'nın keskin duygu geçişlerine rağmen Grace'in tiradına kadar olan durağanlığının yaratacağı ritim üzerinde konuşmalar yapıldı.*

***8 Nisan:** Ayaklanarak okuma yapıldı. Genel olarak oyuncuların rahatladığı görüldü. Gösterim tarihi üzerinde anlaşmazlıklar oluştu. Oyuncuların daha çok prova yapma güdüsü yönetmeni gerdi. 1 Mayıs günü Yönetmen Danışmanı Müge Gürman'a oyun gösterimine ve fikirlerini almaya karar verildi.*

10 Nisan

Doç Dr. Çetin Sarıkartalla görüşüldü. Günlük meselesini olumlu karşıladı. Grace'in Cornelia'ya bir kazık attığını ve bunu kendini var etmek için yaptığını dile getirdi. Üstün amaçlarının bunlar olabileceğini belirtti. İtme-çekme-bırakma-tutma ve enerjilerinin yönelimlerinin belirmesi gerektiğini söyledi. Provada hiç kesilmeden bu amaçlarla okundu. Cornelia'nın son olarak sekreterim dediği yerin Cornelia ve Grace için ne anlam ifade ettiği tartışıldı. Yönetmen ne yapacağını şaşırıldı. Bu konuda bir an önce bir seçim yapması gerektiğini ifade etti.

Çetin Sarıkartal'la yapılan görüşmenin sonunda; Grace'in Cornelia'ya bir kazık attığını ve bunu kendini var etmek için yaptığını dile getirmesi üzerine, kliği Grace'in yapmış olabileceği fikri de göz önüne alınarak dramaturji çalışması devam etti ve oyunun birinci yorumu hemen hemen şekillenmiş oldu.

11 Nisan:

Enerji akışına dikkat edilerek okundu. Enerji akışları doğru verildiğinde oyunun-durumun daha anlam kazandığı görüldü. 1 hafta prova yapılamayacağı için oyuncuların ve yönetmenin bu bir hafta boyunca daha önce konuşulmuş ve tanımlanmış şeyleri analiz etmesine karar verildi. Yapılacak ilk provada ayakta çalışılmasına ve artık eylemlerin nasıl oynanacağına başlanılmasına karar verilerek provaya son verildi.

16 Nisan:

Oyuncu Hülya ile buluşularak metindeki eylem değişim noktaları üzerinde ayrıntılı olarak konuşuldu. Böylece oyuncu istek ve enerji akışlarını daha kolay belirleyecek.

23 Nisan:

Toplanıldı ancak prova yapılmadı Çalışma sistemi üzerine ve şimdiye kadar oyun üzerinde yapılan çalışmalar değerlendirildi.

25 Nisan:

Ayağa kalkıldı. Özellikle Cornelia'nın duruşları ve ses nefes özellikleri üzerinde çalışıldı. Mümkün olduğunca mizansen belirlemekten kaçınıldı. Daha çok oyuncuların söz ve hareketlerinin ilişkisi üzerinde duruldu.

28 Nisan :

Doç. Dr Çetin Sarıkartal ve diğer tez öğrencilerine çalışmalar üzerine bir sunum yapıldı. Cornelia ve Grace karakterleri üzerine konuşuldu. Cornelia ve Grace arasındaki sınıfsal farklılığın ilişkilerine nasıl yansıdığı ve cinsel hayatlarının boyutu üzerinde konuşuldu. Genel olarak gelinen aşamanın iyi bir aşama olduğu Doç. Dr. Çetin Sarıkartal tarafından belirtildi.

Sunum, benim açımdan oldukça şaşırtıcı geçti. Şimdiye kadar yapılan dramaturji çalışması üzerinde partnerimle ve yönetmenle hem fikir olduğumuzu sanıyordum ancak sunumda öyle olmadığını gördüm. Yorum; üçümüz tarafından farklı algılanmıştı. Bunun uygulama sürecini de sekteye uğrattığını anladım. Mizansen belirleliyorduk ancak her provada başka aksiyonlar üzerinden oynadığımız için ilerleme kaydedemiyorduk.

2 Mayıs:

Eylem bölümlerine göre prova alındı. Hala dayanamıyorum bölümüne kadar olan bölüm yeterli duygu yoğunluğunda olamadığı için tirada geçiş yapılamadı. Yönetmen bu durum üzerinde düşüneceğini belirtti. Ayrıca bu hafta her gün prova yapılmasına karar verildi.

4 Mayıs:

Doğaçlama yapıldı oyunda ismi geçen kişilerin telefon etmesi doğaçlama yapılarak her iki karakterin tepkileri ölçüldü. Ayrıca doğaçlamaya evin hizmetçisi Lucinda dahil edilerek her iki karakterin sınıfsal farklılığın tepkileri gözlemlendi. Metin unutulmuş durumlar yeni cümlelerle doğaçlandı. Çalışma sonunda her iki oyuncu da bu çalışmadan olumlu olarak bir sonuç aldığını ifade etti.

Doğaçlamalar iki karakterin ilişkisini anlamak için bize oldukça yardımcı oldu. Grace'in Cornelia'ya olan sevgisinin ortaya çıkmasını sağladı. Çünkü sunumda da belirttiği gibi oyuncu arkadaşım Evrim, Grace'in Cornelia'yı sevmediğini düşünüyordu.

7 Mayıs:

Oyuncu Evrim ayağını burktuğu için Evrimin evinde oturarak prova yapıldı. Vucut kullanmadan ses vurguları dikkate alınarak prova yapıldı.

10 Mayıs:

Sahnede prova yapıldı. Bu ilk sahne provasında oyuncular karakterlerine mekanda yer bulmaya çalıştı. Kısır bir prova oldu.

11 Mayıs:

Sahnede prova yapıldı. Karakterlerin birbirlerine fiziksel yakınlığının nasıl olacağı konusunda tartışma çıktı. Yönetmen kendisini ifade edemediğini söyleyerek provayı bitirdi.

13 Mayıs:

Sahnede doğaçlamalar yapıldı. Oyuncu Evrim, doğaçlamaların kendisine yardımcı olacağını söyledi. Grace, Cornelia'nın evine ilk geldiği günün 5.yıl sonrasının ve Cornelianın seçimleri kazandığı anlar üzerinde doğaçlamalar yapıldı. Grace'in bir erkekle ilişkisi olduğu an üzerine doğaçlama yapıldı. Bu doğaçlamalar sayesinde oyuncular karakterlerin durumlarını dışarıdan gözleme olanağına sahip oldu.

14 Mayıs:

Yönetmen'in Tez Danışmanı Müge Gürman'a oyunun tamamı aksesuarlar ve kostümler kullanılarak göstermek ve önerilerini almak üzere toplandı. Oyunun ilk sayfası bitmeden Danışman oyunu keserek yönetmenin oyunu iyi açamadığını belirtti. Gül ve telefonu kullanarak oyuna dair bir giriş yapılması gerektiğini söyledi. Gül ve telefon'un Cornelia için ne ifade ettiği üzerinde konuşuldu ve sahnelemeye aktarılarak oyunun açılış sahnesi durum ve mizansenle belirlendi. Oyuncuların oynadıkları karakterlere ses ve jest olarak bir takım belirlemeler yapmaları üzerinde çalışıldı. Aslında metinde yeteri kadar gerilimin var olduğu ve bu gerilimin yönetmenlik ve oyunculuk açısından nasıl verilmesi üzerinde konuşularak, denemeler yapıldı. Yönetmen'in aslında metnin içeriğine ve dramaturjisine dair ortak fikirde olduğu gözlemlendi ancak yönetmenin oyunculara oyun verme konusunda yetersiz olduğu danışmanın açılımlarıyla daha çok ortaya çıktı. Bu gözlemden sonra danışman daha çok yönetmenin oyunculara hangi yönelimlerle nasıl oyun vereceği üzerinde çalıştı. Oyun %25'i bu izlekte çalışıldı. Yaklaşık iki saatlik çalışma sonunda yönetmen çalışmanın bitmesini istedi... Danışmanın yaptığı tespitler ve teknikleri kullanarak gerisini ve oyunun tamamını yeniden ele alacağını söyledi. Bu çalışmada oyuncuların metni daha iyi kullanarak daha canlı yaşayan durumlar çıkardığı ve daha yaratıcı oldukları gözlemlendi.

Bu provadan aklım oldukça karışık ayrıldım. Cornelia'yı daha çok bir zangoç gibi yorumlamam istendi benden. Böyle bir yorum da pek tabii uygulanabilirdi. Ancak bu yeni yorum, o güne kadar böyle bir yorum da pek tabii uygulanabilirdi. Ancak bu yeni yorum, o güne kadar üzerinde çalıştığımızdan farklı bir dramaturji çalışmasını gerektiriyordu. Müge Gürman'la yaptığımız provada bize verdiği bazı oyunları ve yönelimleri performansa taşıdık ancak dramaturji sürecinde konuştuklarımızı değiştirmeyeceğimizi yönetmenimiz bize bildirdi.

25 Mayıs:

Sahnede beş saat prova yapıldı. Enerji akışlarının ritmine göre bölümlemeler yapıldı. Her bölüm aşama aşama çalışıldı. Yönetmen danışmanı Müge Gürman'ın ritm ve ilişki dizgesi dikkate alındı.

26 Mayıs:

Grace'in dayanamıyorum dediği replikten sonrası ve final bölümü çalışıldı.

27 Mayıs:

Sahnede 2,5 saat prova yapıldı. Önce Cornelia'nın telefon sahneleri çalışıldı. Oyuncular arasındaki ilişki dikkate alınarak mizansenler aktıldı. Müzik dinlemeye başladıkları andaki durumlar çalışıldı. Bu an için her bir oyuncu ve yönetmenin farklı düşündüğü ortaya çıktı. Garce'i oynayan oyuncu ısrarla Cornelia'ya dokunmak istediğini dile getirdi. Yönetmen ikisinin de ayrı durmasının gerilim yaratan bir an olduğunu ifade etti. Bu an üzerinde çeşitli varyasyonların denemesi yapıldı. En sonunda bir seçim yapıldı. Şimdi söyleyeceğim repliği ile başlayan blok'un nasıl oynanması gerektiği üzerinde yoğun tartışma yaşandı. Bir sonraki prova bu blok'u hallederek başlamak üzere prova bitirildi.

Son provalar genelde yoğun tartışmalar şeklinde geçti. Bu durum performansa hazırlık sürecini sekteye uğrattı. Ben bu hazırlık sürecinde üzerinde çalıştığımız şeyleri sahneye taşımaya çalıştım. Oyuncu arkadaşım Evrim sahne üzerinde deneyerek oyunlarını belirlediği bir yöntemle çalışıyordu. Ben de daha önceden belirlenmiş aksiyonları ve enerji akışlarını düşünerek ve onları tutmaya çalışarak oynuyordum. Bunun bende bir sorumluluk gibi belirmesi karakteri beslemek için yapmam gerekenlerin eksik kalmasına sebep oldu.

23 Haziran'da ilk gösterimimizi yapmak üzere jüri karşısına çıktık. Oyun bırakmak istediğimiz etkiyi izleyici üzerinde bırakmadı. İzleyicinin gördüğü bizim göstermek istediğimizden çok farklı oldu. Performans sırasında, oyuncu Hülya olarak yaşadıklarımın oynattığım karakteri de etkilediğini gördüm. Oyunun tasarımını tutmaya çalışarak oynarken gerilmiştim ve bu gerginlik karakterimin de gerilmesine sebep oldu ve Cornelia, o zamana kadar oynadığımdan daha sert ve öfkeli bir hale büründü.

Performansa hazırlık sürecindeki dramaturji ve uygulama çalışmalarında; on beş yıldır bir arada yaşayan, aralarındaki tutku ilişkisine rağmen sınıfsal farklılıktan ve bu farkın Cornelia tarafından görülemeyişinden ötürü çıkışsız bir ilişki yaşayan iki kadını göstermeyi hedeflemiştik ama bu hedefe ulaşamadık. Birbirleriyle didişen ve aynı evde yaşamak zorunda kalmış iki kadının ilişkisi gibi gözüktü daha çok. Cornelia'nın; Grace'te gördüğü ve hayran olduğu çekingenliği, saflığı ve doğallığından öte, Grace'in, ondan yılların acısını çıkarmaya çalışmış gibi oynaması Grace'e karşı Cornelia'yı olması gerekenden daha da hırçınlaştırdı. Öte yandan oyunun tasarımını tutmaya çalıştığım için sahnede o anda olana reaksiyon vermekte yetersiz kaldım. Kendi tanımım ile iyi bir kriz yöneticisi olamadım. Gerek dramaturji çalışmasına ağırlık vererek karakteri yaratma sürecimi sekteye uğratmam gerekse oyunun ve bir anlamda yönetmenin tasarımını tutmaya çalışırken oyuncu olarak sahnede o an olana doğru reaksiyonu vermeyi atlamam, oyuncu olarak yapmamam gereken hatalardı.

Birinci gösterimden sonra jüri bizden, yaptıkları değerlendirmeleri dikkate alarak oyunu çalışıp bir kez daha göstermemizi istedi yani uzatma aldık. Partnerim Evrim, oyunun birinci gösterimi sonunda çalışmaya devam etmeyeceğini bildirdi. Yönetmenin araştırmaları sonucu, çalışmak isteyecek birkaç oyuncu bulundu ve görüşüldü. Yönetmenimizin oyuncu arkadaşı Merve ile provalara başladık. Yaklaşık bir ay kadar provalar devam etti. Ancak Merve ile çalışma sürecimiz bu bir ay sonunda bitti. Yeni bir partner bulacağı zamana kadar yönetmenden haber bekledim. Aynı dili konuşabileceğimiz bir partnerle ancak bu çalışma süreci yeniden başlayabilirdi. Böyle bir aşamada oyuncu arkadaşım Ece Aksel, bize yardımcı olacağını söyledi ve provalara yeniden başladık.

Oyunumuzun ikinci gösterimi, 25 Mayıs 2009 tarihinde gerçekleşti. Oyunun ikinci yorumundan da anlaşılabilirliği gibi, izleyiciye göstermek istediğimiz aşklarını yaşamak isteyen iki kadının ilişkisiydi. On beşinci yıl dönümü için Grace'e sürpriz bir kutlama hazırlayan Cornelia'nın öncelikli derdini, Grace'in bu hazırlığı görmesi ve ona hediye olarak koyduğu gülü fark etmesi olarak belirledim. Söylenmeyen şeyleri konuşmaya başlayabilmek için Cornelia'nın hazırlığını Grace'in görmesi önemliydi. Güle ve kutlama hazırlığına beklediği reaksiyonu alamayan Cornelia'nın hırçın ve kibirli bir tutumdan çok, sabreden ve kırmamaya özen gösteren bir tutum belirleyerek oynatmaya çalıştım. Böylece Grace'e olan aşkı daha iyi görünebilecekti.

Gösterimden sonra yapılan değerlendirmelerden çıkan sonuç; Cornelia'nın daha keskin hatlarla oynanması gerektiği yönündeydi. Cornelia'nın seçimle kurduğu ilişki eksik kalmıştı bu sefer de. Oyundaki geçişler ve değişimler birbirlerine bulaşık olarak görünmüş, performansın güç izlenmesine sebep olmuştu. Ben karakterimi yorumlarken temel olarak, anları yaşatmak için enerji akışlarını doğru akıtmaya uğraştım. Ancak bu çaba, yorumu sahne üzerine aktarmak için yeterli olmadı. Yönetmenim performansla hazırlık sürecinde iki karakterin arasındaki ilişkinin, -yorum bağlamında- kurulabildiğini söylemesi bana güven vermişti. Ancak, gösterimden sonra iki kadının derdinin izleyici tarafından anlaşılamadığını gördük. Jürinin değerlendirmeleri dikkate alınarak yönetmenin oyunu tekrar sahnelemesi istendi. Yönetmen, üçüncü gösterim için danışmanın sahnelemeye ve oyunculuğa ilişkin görmek istediklerini ana izlek olarak belirleyerek yeni bir çalışma süreci başlattı.

Üçüncü kez jüri karşısına 04 Haziran 2009'da çıktık. Oldukça kısa bir sürede tamamen değişik bir yorumu, farklı oyunculuk teknikleri kullanarak çalıştık. Cornelia'nın dinin ve düzenin tutkulu bir koruyucusu olarak görünmesi gerekiyordu. Hareketlerinin daha stilize olması, görünüşünün bir baş rahibeyi çağrıştırması üzerinde çalıştım. Grace'le kurduğu ilişkide ona olan aşkı üzerinde durmadan, hanımefendi kimliğini ön plana çıkararak Grace'i ezen ve sadece kendi istediği şekilde davrandığı sürece onun var olmasına izin veren bir yönelimle Cornelia'yı oynatmaya çalıştım. Ancak bu değişimlerin sahnede yaşatılabilmesi için uzun bir çalışma süreci gerekiyordu. Üçüncü gösterim sonunda jürinin yorumları da bu yönde oldu. Performansa hazırlık süreci, yoruma bütüncül bir şekilde hakim olamadan, yönetmenin yönelimlerini uygulamaya çalışmakla geçti.

SONUÇ

Oyunun seçilmesinden son gösterimine kadar olan süreç; on altı ay gibi bir zaman dilimini içermektedir. Oldukça uzun bir süreç olduğu için, deneyimimin tamamının bu çalışmaya aktarılması mümkün olmadı. Biz bu sürece, aynı mezuniyet projesinden sorumlu iki oyuncu ve bir yönetmen olarak üç kişi başladık. Ortaya çıkan performansta iki oyuncu, karakter yaratımı; yönetmen de sahneleme başarısı üzerinden değerlendirilecekti. Film ve drama programında, yönetmenlerin ve oyuncuların performansa ve dramaturjiye dair ortak bil dilli konuşmalarının, bölümün amaçlarından biri olduğunu sanıyorum. Buradan bakıldığında iki oyuncu ve bir yönetmenin aynı mezuniyet projesinde birlikte çalışmaları bölümün amacına hizmet eder gibi görünmüştü bana. Ancak bu ortak dili konuşmanın sandığımdan çok daha zor olduğunu gördüm.

Yönetmenin notları üzerinden yaptığım süreç analizi bölümünde, dramaturji ve uygulama çalışması sırasında kendimle, yönetmenle ve partnerimle kurduğum ilişkide yaşadığım sıkıntıların deneyimini aktarmaya çalıştım.

Eğitim sürecinde öğrendiklerimizi, uygulama aşamasına doğru bir şekilde aktarabiliyor muyduk? Performansa hazırlık ve gösterim süreci bunu anlamamıza yardımcı olacaktı. Temel referans noktası, aynı oyunu çalışan üç kişi için de, eğitim sürecinde öğrenilenler olmalıydı. Ya da daha önceki tecrübelerin ve eğitimin üzerine bu programda öğrenilenleri ekleyerek ilerlemeliydik ki kendi alanlarımızda gelişim gösterebilelim. Daha önceden öğrenilmiş yöntemler ve bu yöntemlerin çakışması, çalışma sürecini ve gelişimimizi sekteye uğrattı.

Söylenmemiş Bir Şey oyununu çalışma sürecinde pek çok şey öğrenmemin yanı sıra, hocalarımla ortak değerlendirmesi üzerinden onlara katılarak söyleyebilirim ki bu çalışma, eğitim sürecindeki oyunculuk performanslarımla ötesine geçen, oyunculuğumu bir adım öteye sıçratabildiğim bir çalışma olmadı. Öte yandan, metin ve karakter analizi üzerine yoğun bir şekilde çalıştığım bir süreç yaşadım. Oyunculuk için çok önemli olan, ‘sahne üzerinde partnerini dinleme’ üzerine kendimi geliştirdiğimi sanıyorum.

Bu alışma, iki yıllık yüksek lisans eğitimimde, öğrenilenlerin pratiğe geçirilme aşamasında yaşadıklarım üzerinden alınmış bir ders niteliği taşıyor benim için.

EKLER

EK 1 GÖSTERİM BİLGİLERİ

GÖSTERİM BİLGİLERİ :

GÖSTERİM YERİ: KADİR HAS ÜNİVERSİTESİ,

CİBALI KAMPÜSÜ, GÜZEL SANATLAR FAKÜLTESİ TİYATRO
DERSLİĞİ

GÖSTERİM TARİHİ: 23. HAZİRAN. 2008

OYUNUN ADI: SÖYLENMEMİŞ BİR ŞEY

YAZAN: TENNESSEE WILLIAMS

ÇEVİREN: TOMRİS UYAR

YÖNETEN: NİHAT ALPTEKİ

OYNAYANLAR:

CORNELIA SCOTT: HÜLYA ÇABUK

GRACE LANCESTER: EVRİM ASUTAY

GÖSTERİM BİLGİLERİ :

GÖSTERİM YERİ: KADİR HAS ÜNİVERSİTESİ,

CİBALI KAMPÜSÜ, GÜZEL SANATLAR FAKÜLTESİ TİYATRO
DERSLİĞİ

GÖSTERİM TARİHİ: 25. MAYIS. 2009

OYUNUN ADI: SÖYLENMEMİŞ BİR ŞEY

YAZAN: TENNESSEE WILLIAMS

ÇEVİREN: TOMRİS UYAR

YÖNETEN: NİHAT ALPTEKİ

OYNAYANLAR:

CORNELIA SCOTT: HÜLYA ÇABUK

GRACE LANCESTER: ECE AKSEL

GÖSTERİM BİLGİLERİ :

GÖSTERİM YERİ: KADİR HAS ÜNİVERSİTESİ,
CİBALI KAMPÜSÜ, GÜZEL SANATLAR FAKÜLTESİ TİYATRO
DERSLİĞİ

GÖSTERİM TARİHİ: 04. HAZİRAN. 2009

OYUNUN ADI: SÖYLENMEMİŞ BİR ŞEY

YAZAN: TENNESSEE WILLIAMS

ÇEVİREN: TOMRİS UYAR

YÖNETEN: NİHAT ALPTEKİ

OYNAYANLAR:

CORNELIA SCOTT: HÜLYA ÇABUK

GRACE LANCESTER: ECE AKSEL

KAYNAKÇA

Uslu, A. Didem, *Amerikan Tiyatrosunda Düşler*, 1. Basım, Dokuz Eylül Yayınları, İzmir, 2001

Williams, Tennessee, *Yağmur Gibi Söyle Bana (Söylenmemiş Bir Şey)*, Çeviren: Tomris Uyar, Nisan Yayınları, İstanbul, 1999

Brockett G. Oscar, *Tiyatro Tarih*, Dost Kitapevi Yayınları, Çeviren: İnönü Bayramoğlu. Ankara, 2000

Şener, Sevdâ, *Dünden Bugüne Tiyatro Düşüncesi*, Dost Kitabevi, Ankara, 1998

Akyıldız, Hayrettin, “Kişiler arası Çekicilik”, *Felsefe Dergisi*, sayı 2–3, 1990

Öztürk, Nergis, “Tennessee Williams’ın Söylenmemiş Bir Şey adlı oyununda Cornelia Karakterinin Sahne Üzerinde Yorumlanması ve Süreç Analizi Bağlamında İncelenmesi”, yüksek lisans tezi, Bahçeşehir Üniversitesi SBE, 2006